

УДК 343.341+343.326(477)

Вознюк А. А. – кандидат юридичних наук,
доцент, завідувач наукової лабораторії
з проблем досудового розслідування
Національної академії внутрішніх справ, м. Київ

ВИДОВИЙ ОБ'ЄКТ ЗЛОЧИНІВ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ СТ. 255, 257, 258³, 260 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Висвітлено загальні аспекти питання про видовий об'єкт злочинів. Аргументовано, що злочини, передбачені ст. 255, 257, 258³, 260 Кримінального кодексу України, мають спільний видовий об'єкт. Увагу акцентовано на класифікації злочинів проти громадської безпеки.

Ключові слова: об'єкт злочину, видовий об'єкт злочинів, злочинні об'єднання, громадська безпека, злочини проти громадської безпеки.

У сучасних умовах загрози суверенітету, незалежності та територіальній цілісності України активно створюють різні злочинні об'єднання. Для встановлення меж кримінальної відповідальності їх учасників, а також розмежування вчинених ними злочинів важливим є об'єкт злочину. Родовий і безпосередній об'єкт цих злочинів досліджено у працях Л. М. Демидової, В. П. Ємельянова, І. В. Іваненка, М. Й. Коржанського, В. О. Навроцького, Б. С. Никифорова, В. А. Робака, А. В. Савченка, В. В. Українця, М. І. Хавронюка, Р. Л. Чорного та інших науковців, а видовий об'єкт цих злочинів вивчено недостатньо. Водночас спільні ознаки безпосередніх об'єктів злочинів, передбачених ст. 255, 257, 258³, 260 Кримінального кодексу (КК) України, зумовлюють необхідність розгляду питання про їхні видові об'єкти.

Метою пропонованої увазі статті є встановлення видового об'єкта злочинів, визначених у ст. 255, 257, 258³, 260 КК України.

Видовий об'єкт тлумачать як об'єкт, що є спільним для безпосередніх об'єктів декількох злочинів (В. С. Ковальський) [1, с. 166]. На думку О. О. Дудорова, це об'єкт виду (підгрупи) близьких за характером кримінальних правопорушень – відносини одного виду, які захищені групою пов'язаних норм

Особливої частини КК України. Науковці одностайно поділяють позицію, згідно з якою цей об'єкт є спільним для декількох близьких за характером злочинів.

Однак означене питання є дискусійним. Так, В. С. Ковальський вважає, що видові об'єкти виокремлюють як щодо злочинів, передбачених статтями одного й того самого розділу, так і визначених у різних розділах [1, с. 166]. Водночас О. О. Дудоров стверджує, що оскільки видовий об'єкт є частиною родового об'єкта і перебуває з останнім у співвідношенні «вид-рід», то це дає змогу виокремити порівняно невеликі, специфічні групи посягань на близькі, взаємопов'язані правовідносини [2, с. 153–154].

Вирішення цього питання залежить від визначення видового об'єкта. Якщо розглядати видовий об'єкт лише в межах родового, то його утворюють безпосередні основні об'єкти декількох споріднених злочинів. Якщо ж видовим об'єктом вважати спільні безпосередні об'єкти в межах різних частин Особливої частини закону про кримінальну відповідальність, то його можуть утворювати як безпосередні основні, так і додаткові об'єкти. Кожна з означених позицій заслуговує на увагу та дає підстави для виокремлення в КК України декількох різновидів видових об'єктів злочину, а саме:

1) видовий об'єкт, який охоплює споріднені безпосередні основні об'єкти декількох злочинів у межах одного родового об'єкта. Його можна назвати підродовим об'єктом. Зокрема, цей різновид видового об'єкта можуть утворювати основні безпосередні об'єкти злочинів, визначених ст. 255, 257, 258³, 260 КК України;

2) видовий об'єкт, що охоплює безпосередні основні та додаткові об'єкти декількох злочинів у межах різних родових об'єктів (міжродовий об'єкт). Такий видовий об'єкт можуть утворювати безпосередні (основні або додаткові) об'єкти незаконних заволодінь майном, передбачених ст. 185, 186, 188¹, 262, 357, 410 КК України тощо. Видовим об'єктом цього виду можна вважати й суспільні відносини щодо кримінально-правової охорони життя від різних умисних посягань на нього, які криміналізовано в ст. 115–118, 348, 348¹, 379, 400, 443 КК України.

Таким чином, видовий об'єкт злочину є спільним для безпосередніх об'єктів декількох споріднених злочинів у межах одного або різних розділів Особливої частини КК України. Він схожий на родовий об'єкт, хоча має меншу сферу впливу,

забезпечуючи кримінально-правову охорону окремих груп однорідних або тотожних суспільних відносин.

Попри те, що у КК України злочини згруповано за родовим об'єктом, видовий об'єкт також має важливе значення. На думку О. О. Дудорова, виокремлення видових об'єктів є продуктивним, адже це дає змогу продемонструвати схожість певних кримінальних правопорушень і встановити наскрізні ознаки складів злочинів, спрощує аналіз законодавчого матеріалу та забезпечує чіткість класифікації кримінальних правопорушень [2, с. 154]. Певну схожість мають і злочини, окреслені в ст. 255, 257, 258³, 260 КК України. Таким чином, доцільно дослідити питання про наявність у них спільного видового об'єкта.

Необхідно проаналізувати класифікації злочинів проти громадської безпеки, запропоновані М. К. Гнетневим, А. О. Данилевським [3, с. 394], І. М. Даньшиним [4, с. 26], О. О. Дудоровим [2, с. 656–657], Ю. А. Кармазіним [5, с. 189], В. О. Навроцьким [6, с. 357], А. В. Савченком [7, с. 360], В. П. Тихим [8, с. 287].

Відповідно до зазначених класифікацій, до першої групи злочинів проти громадської безпеки належать: злочини, пов'язані з діяльністю злочинних організацій (ст. 255–257, 258³, 260 КК України) [6, с. 357]; створення злочинної організації, терористичної групи й інших злочинних об'єднань, участь у них та в злочинах, учинених ними або пов'язаних із ними (ст. 255–261 КК України) [8, с. 287]; правопорушення, пов'язані з діяльністю злочинних організацій (ст. 255–257, 260 КК України) [7, с. 360]; створення або участь у злочинній організації, організованій злочинній групі (ст. 255–258⁴, 260 КК України) [5, с. 189]; злочини, пов'язані зі створенням і діяльністю злочинних об'єднань (ст. 255, 256, 257, 260 КК України) [2, с. 656–657]; протиправні діянннн, що сприяють створенню і діяльності організованих груп, злочинних організацій та озброєних банд (ст. 255, 256, 257 КК України) [4, с. 26]; злочини, пов'язані зі створенням організованих злочинних угруповань або участю в них (ст. 255–257, 258³, 260 КК України) [3, с. 394]. Тобто цю групу становлять протиправні діянннн, пов'язані зі створенням злочинних об'єднань та участю в них.

З огляду на це, недостатньо переконливою видається позиція В. О. Навроцького й А. В. Савченка, які обмежують назву цієї групи лише злочинними організаціями, а також І. М. Даньшина, Ю. А. Кармазіна, М. К. Гнетнева, А. О. Данилевського, які відносять

до цієї групи власне злочини, пов'язані з діяльністю організованих груп і злочинних організацій. Зазначене зумовлено тим, що не всі злочинні об'єднання, описані в згаданих статтях, є організованими. Наприклад, терористична група не відповідає всім ознакам організованої групи, наявним у ч. 3 ст. 28 КК України. Сумнівним є також розгляд не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань лише як організованих форм співучасті. Водночас слушним є переконання В. П. Тихого й О. О. Дудорова стосовно того, що ці злочини пов'язані з різними злочинними об'єднаннями, а не лише організованими.

Ми не поділяємо твердження В. О. Навроцького про те, що це злочини, пов'язані суто з діяльністю злочинних організацій, оскільки першим діянням об'єктивної сторони більшості з них є створення або організація злочинного об'єднання, вважати які діяльністю нелогічно, адже етап створення об'єднання передусь його діяльності. Отже, якщо не виокремлювати створення об'єднань, то не можна цілком схарактеризувати цю групу злочинів.

Інші діяння в межах об'єктивної сторони складу цих злочинів можна охопити загальними термінами «діяльність» (як пропонують В. О. Навроцький, І. М. Даньшин, О. О. Дудоров, А. В. Савченко) або «участь» (В. П. Тихий, Ю. А. Кармазін, М. К. Гнетєв, А. О. Данилевський). На нашу думку, для позначення інших форм об'єктивної сторони злочинів, передбачених ст. 255, 256, 257, 258³, 260 КК України, зокрема участі в об'єднанні, участі в злочині, учиненому його учасниками, керівництві злочинним об'єднанням, сприянні створенню та діяльності цих об'єднань тощо, оптимальним є термін «участь». Його варто тлумачити в найширшому значенні та не ототожнювати з участю в злочинному об'єднанні як окремим діянням об'єктивної сторони цих злочинів. Поняття «діяльність» охоплює функціонування створеного злочинного об'єднання, а не діяльність щодо його створення. Статті 255–257, 258³, 260 КК України відображають не стільки діяльність, скільки створення та участь у діяльності злочинних об'єднань.

Необґрунтованим вважаємо вживання словосполучення «злочини, пов'язані з...», оскільки це розширює перелік протиправних діянь, зокрема дає підстави відносити до цієї групи злочини, передбачені іншими розділами Особливої частини КК України, а також ті, серед кваліфікуючих та особливо кваліфікуючих ознак яких є вчинення їх у певній формі співучасті.

Таким чином, найбільш вдалою назвою цієї групи злочинів є «створення злочинних об'єднань та участь у них».

На нашу думку, сумнівною також постає позиція науковців стосовно того, що до першої категорії злочинів належать діяння, безпосередньо не пов'язані зі створенням злочинних об'єднань та участю в них. Так, Ю. А. Кармазін зараховує до неї всі злочини, пов'язані з тероризмом (ст. 258–258⁵ КК України) [5, с. 189], а В. П. Тихий також додає до цієї категорії завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності (ст. 259 КК України), напад на об'єкти, на яких є предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення (ст. 261 КК України) [8, с. 287].

Протиправні діяння, що не стосуються створення злочинних об'єднань та участі в них, можуть передбачати їх учинення за співучасті. Терористичні злочини становлять окрему групу злочинів. Водночас завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності потрібно виокремити в групу злочинів проти громадської безпеки, оскільки це діяння лише створює уявлення про загрозу тероризму. Отже, до першої групи злочинів (створення злочинних об'єднань та участь у них) належать протиправні діяння, передбачені ст. 255, 256, 257, 258³, 260 КК України.

У другій групі злочинів проти громадської безпеки В. О. Навроцький виокремлює злочини, пов'язані з тероризмом (ст. 258–258², 258⁴, 259, 266 КК України) [6, с. 357], А. В. Савченко – злочини, пов'язані з тероризмом (ст. 258–258⁴, 259 і 266 КК України) [7, с. 360], О. О. Дудоров – терористичний акт і пов'язані з ним кримінальні правопорушення (ст. 258–258⁵ КК України) [2, с. 656–657], М. К. Гнєтєв та А. О. Данилевський – терористичні злочини (ст. 258–258², 258⁵ КК України) [3, с. 394], а І. М. Даньшин – тероризування населення, створення не передбачених законом воєнізованих або озброєних формувань (ст. 255, 258, 260 КК України) [4, с. 26].

Найбільш оптимальним терміном для позначення злочинів цієї групи є «терористичні злочини», оскільки поняття «злочини,

пов'язані з тероризмом» має надто широкий зміст і охоплює діяння, визначені статтями інших розділів Особливої частини КК України*.

У зв'язку з виокремленням цієї групи злочинів постає питання щодо місця кримінально-правової норми, передбаченої ст. 258³ КК України. З одного боку, ця кримінально-правова заборона належить до першої групи злочинів проти громадської безпеки, оскільки полягає у створенні злочинних об'єднань та участі в них, а з іншого – вона безпосередньо стосується і терористичних злочинів, оскільки діяльність терористичних об'єднань пов'язана з терористичним актом та іншими терористичними злочинами. З огляду на це зазначений злочин слід віднести до обох груп злочинів проти громадської безпеки.

Натомість неправильно є позиція В. О. Навроцького й А. В. Савченка, які надто розгорнуто тлумачать цю групу злочинів, вважаючи, що до неї належить завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Водночас заслуговує на увагу намагання науковців визначити як злочини, що пов'язані з тероризмом, погрози вчинити викрадання або використати радіоактивні матеріали. Такі дії зазвичай вчиняють з метою примусити фізичну або юридичну особу, міжнародну організацію або державу до певних дій або утримання від них (якщо були підстави побоюватися здійснення цієї погрози, що схожа на погрозу вчинити терористичний акт). На підставі вищевикладеного терористичними злочинами пропонуємо вважати протиправні діяння, окреслені в ст. 258–258⁵ та 266 КК України.

Ураховуючи поліоб'єктність терористичних злочинів, В. П. Ємельянов аргументують доцільність передбачити їх у

* Згідно з п. 2 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» від 20 березня 2003 року № 638-IV, терористичний акт – це злочинне діяння, за якого було застосовано зброю, вчинено вибух, підпал чи інші дії, відповідальність за які передбачена ст. 258 КК України. Якщо терористична діяльність супроводжується учиненням злочинів, передбачених ст. 112, 147, 258–260, 443, 444, а також іншими статтями КК України, то відповідальність за їх учинення настає відповідно до КК України. Тобто перелік злочинів, пов'язаних із тероризмом, поширюється на різні розділи Особливої частини КК України та не є вичерпним.

новому окремому ХХІ розділі «Терористичні злочини» Особливої частини КК України. Це дасть змогу:

1) чітко визначити коло завдань і повноважень органів, які протидіють тероризму;

2) усунути наявні в чинному КК України недоліки, пов'язані з необхідністю класифікувати злочини терористичної спрямованості за статтями, які розміщені в різних розділах Особливої частини КК України та визначають відповідальність не лише за такі злочини;

3) чітко окреслити межі інших складових антитерористичного законодавства, охоплені іншими галузями законодавства [9, с. 295–296].

Схожу думку висловлює О. Ф. Бантишев, пропонуючи з розділу ІХ «Злочини проти громадської безпеки» виокремити розділ «Злочини терористичної спрямованості» та віднести до нього ст. 258–258⁵ [10, с. 133–136].

З огляду на сучасну побудову Особливої частини КК України за родовим об'єктом, вважаємо таку пропозицію автора поспішною. Водночас її можна буде реалізувати, якщо в процесі реформування українського закону про кримінальну відповідальність його Особливу частину буде розділено на розділи та глави, тобто визначено не лише родові, а й видові об'єкти. Однак навіть за таких обставин вбачаємо за доцільне виокремити терористичні злочини як злочини проти громадської безпеки.

До третьої групи злочинів проти громадської безпеки вчені зараховують протиправні діяння, що порушують правила поводження з предметами, які становлять підвищену суспільну небезпеку (ст. 262–265¹, 267–269 КК України) [6, с. 357; 7, с. 360]; злочини, пов'язані з незаконним поводженням зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами або радіоактивними матеріалами (ст. 262–266 КК України) [8, с. 287]; незаконні діяння зі зброєю, бойовими припасами, а також речовинами, що є джерелом підвищеної небезпеки (ст. 262–267¹, 269 КК України) [5, с. 189]; злочини проти порядку обігу небезпечних предметів і речовин (ст. 261–269 КК України) [2, с. 656–657]; порушення правил придбання, зберігання вогнепальної зброї, боєприпасів, а також радіоактивних матеріалів і поводження з ними (ст. 261, 262, 263, 264, 265 КК України); неправомірне поводження з такими джерелами небезпеки, як радіоактивні матеріали, легкозаймисті,

їдкі речовини, шкідливі відходи виробництва, вторинна сировина (ст. 266, 267, 268, 269 КК України) [4, с. 26].

Вдалу назву цієї групи злочинів проти громадської безпеки запропонував О. О. Дудоров, оскільки вона не містить переліку всіх предметів, а позначає їх єдиним узагальнювальним терміном – «небезпечні предмети і речовини». Натомість прагнення М. К. Гнєтєва й А. О. Данилевського надати вичерпний перелік таких предметів призводить до помилки, оскільки дослідники, з одного боку, у назві цієї групи згадують лише про зброю, боєприпаси, вибухові чи радіоактивні матеріали, а з іншого – відносять до цієї групи також діяння, передбачене ст. 261 КК України, у якому йдеться про радіоактивні, хімічні, біологічні й вибухонебезпечні матеріали, речовини та предмети.

Дискусійним є визначення інших суспільно небезпечних діянь як окремої групи злочинів проти громадської безпеки, серед яких: злочини, пов'язані з нападом на об'єкти, на яких є предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення (ст. 261 КК України); злочини, пов'язані з порушенням спеціальних правил (ст. 270 КК України) [6, с. 357]; злочини, пов'язані з порушенням спеціальних правил (ст. 267¹, 270 КК України) [7, с. 360]; порушення різних правил, що забезпечують громадську безпеку (ст. 267–270 КК України) [8, с. 287]; інші злочини у сфері громадської безпеки (ст. 259, 261, 268, 270 КК України) [5, с. 189]; інші злочини проти громадської безпеки (ст. 259, 267¹, 270, 270¹ КК України) [2, с. 656–657]; злочини, що порушують правила, які забезпечують громадську безпеку (ст. 259, 267–270¹ КК України) [3, с. 394]; порушення встановлених у нормативному порядку вимог, які спричинили виникнення пожежі (ст. 270 КК України) [4, с. 26].

Серед цих груп злочинів варто виокремити злочини, пов'язані з порушенням спеціальних правил, які пов'язані з попередньою групою злочинів проти порядку обігу небезпечних предметів і речовин. Варто зауважити, що більшість злочинів цих груп можна зарахувати до обох груп. Так, порушення правил поводження з вибуховими, легкозаймистими та їдкими речовинами або радіоактивними матеріалами (ст. 267 КК України) одночасно стосується й порушення спеціальних правил та порядку обігу небезпечних предметів і речовин. У зв'язку із зазначеним пропонуємо об'єднати ці дві групи в одну – «злочини, пов'язані з порушенням спеціальних правил порядку

обігу небезпечних предметів і речовин», позначивши нею протиправні діяннн, передбачені ст. 261–265¹, 267–270 КК України.

Також є злочини, які, на нашу думку, не стосуються жодної з трьох окреслених вище груп: завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності (ст. 259 КК України) й умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства (ст. 270¹ КК України). Більшість дослідників справедливо вважають нонсенсом доповнення розділу IX Особливої частини КК України ст. 270¹ («Умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства»). Очевидно, що об'єкти житлово-комунального господарства (їх перелік наведено в примітці до ст. 270¹ КК України), на відміну від предметів інших злочинів проти громадської безпеки, не належать до переліку джерел підвищеної небезпеки, оскільки ці об'єкти не лише не містять потенційної небезпеки, а, навпаки, покликані задовольняти повсякденні потреби їхніх власників, держави, суспільства тощо. Схожі за змістом кримінально-правові заборони наявні в розділі VI Особливої частини КК України «Злочини проти власності» (ст. 194, 194¹). Знищуючи або пошкоджуючи об'єкти житлово-комунального господарства, винна особа передусім спричиняє шкоду праву власності на такі об'єкти. Отже, розміщення норми про злочинні діяннн щодо об'єктів житлово-комунального господарства в розділі IX Особливої частини КК України навряд чи можна визнати виправданим [11, с. 176–189; 12, с. 387–388]. Саме тому ми поділяємо позицію науковців, які обстоюють недоцільність цього [13, с. 9; 14, с. 4–5].

Оскільки неможливо віднести злочини, визначені ст. 259, 270¹ КК України, до жодної з трьох окреслених груп, вважаємо, що їх необхідно об'єднати в окрему групу – «інші злочини, що загрожують громадській безпеці».

На підставі здійсненого дослідження пропонуємо розподілити злочини проти громадської безпеки на такі групи: 1) створення злочинних об'єднань та участь у них (ст. 255, 256, 257, 258³, 260 КК України); 2) терористичні злочини (ст. 258–258⁵, 266 КК України); 3) злочини, пов'язані з порушенням спеціальних правил та порядку обігу небезпечних предметів і речовин (ст. 261–265¹, 267–270 КК України); 4) інші злочини, що загрожують громадській безпеці (ст. 259, 270¹ КК України).

З огляду на запропоновані групи злочинів проти громадської безпеки маємо можливість виокремити принаймні чотири різновиди

їх видових об'єктів: 1) суспільні відносини, пов'язані з убезпеченням суспільства від загрози створення та функціонування злочинних об'єднань; 2) суспільні відносини, пов'язані з убезпеченням суспільства від терористичних загроз; 3) суспільні відносини, пов'язані з убезпеченням суспільства від небезпечних предметів і речовин та порушень спеціальних правил; 4) суспільні відносини, пов'язані з убезпеченням суспільства від інших загроз.

Таким чином, видовим об'єктом злочинів, передбачених ст. 255, 257, 258³, 260 КК України, є суспільні відносини, пов'язані з убезпеченням суспільства від загрози створення та функціонування злочинних об'єднань (злочинних організацій, банд, терористичних об'єднань, не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань), на які посягають ці злочини, завдаючи їм шкоди або створюючи загрозу її завдання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Українське кримінальне право. Загальна частина : підручник / за ред. В. О. Навроцького. – Київ : Юрінком Інтер, 2013. – 711 с.

2. Дудоров О. О. Кримінальне право : навч. посіб. / О. О. Дудоров, М. І. Хавронюк ; за заг. ред. М. І. Хавронюка. – Київ : Ваїте, 2014. – 944 с.

3. Кримінальне право (Особлива частина) : підручник / за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. – Вид. 2-ге. – Київ : Дакор, 2013. – 786 с.

4. Даньшин И. Н. Общественная безопасность и система преступлений, посягающих на нее / И. Н. Даньшин // Проблемы відповідальності за злочини проти громадської безпеки за новим Кримінальним кодексом України : матеріали Міжнар. наук.-практ. семінару (Харків, 1–2 жовт. 2002 р.) / [редкол.: Сташис В. В. (голов. ред.) та ін.]. – Харків : Східно-регіон. центр гуманітар.-освіт. ініціатив, 2003. – С. 25–28.

5. Кримінальне право України. Особлива частина : підручник / [А. П. Бабій, І. С. Доброход, Ю. А. Кармазін та ін.] ; за заг. ред. Є. Л. Стрельцова. – Харків : Одиссей, 2009. – 496 с.

6. Кримінальне право України. Особлива частина : підручник / [Ю. В. Александров, О. О. Дудоров, В. А. Клименко та ін.] ; за ред. М. І. Мельника, В. А. Клименка. – Вид. 2-ге, переробл. та доповн. – Київ : Атіка, 2008. – 712 с.

7. Савченко А. В. Порівняльний аналіз кримінального законодавства України та федерального кримінального законодавства Сполучених Штатів Америки : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08 / Савченко Андрій Володимирович. – Київ, 2007. – 616 с.

8. Кримінальне право України. Особлива частина : підручник / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.] ; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – Вид. 4-те, переробл. і доповн. – Харків : Право, 2010. – 608 с.

9. Ємельянов В. П. Питання вдосконалення кримінально-правових норм, спрямованих на протидію тероризму / В. П. Ємельянов // 10 років чинності Кримінального кодексу України: проблеми застосування, удосконалення та подальшої гармонізації із законодавством європейських країн : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 13–14 жовт. 2011 р.) / [редкол.: В. Я. Тацій (голов. ред.) та ін.]. – Харків : Право, 2011. – С. 292–296.

10. Бантишев О. Ф. Щодо подальшого вдосконалення діючого КК України / О. Ф. Бантишев // 10 років чинності Кримінального кодексу України: проблеми застосування, удосконалення та подальшої гармонізації із законодавством європейських країн : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 13–14 жовт. 2011 р.) / [редкол.: В. Я. Тацій (голов. ред.) та ін.]. – Харків : Право, 2011. – С. 133–136.

11. Дудоров О. О. Злочини проти громадської безпеки, безпеки виробництва, безпеки руху та експлуатації транспорту: особливості кваліфікації / О. О. Дудоров, Д. О. Калмиков // Вісник Асоціації кримінального права України. – 2014. – № 1 (2). – С. 176–189.

12. Правова доктрина України : у 5 т. – Харків : Право, 2013. – Т. 5 : Кримінально-правові науки в Україні: стан, проблеми та шляхи розвитку / [В. Я. Тацій, В. І. Борисов, В. С. Батиргарєєва та ін. ; за заг. ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова]. – 1240 с.

13. Незнайко С. В. Кримінально-правова характеристика умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Незнайко Станіслав Володимирович. – Суми, 2016. – 250 с.

14. Відгук офіційного опонента О. О. Дудорова на дисертацію С. В. Незнайка «Кримінально-правова характеристика умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства». – 11 с.

REFERENCES

1. Navrotskiy, V.O. (Ed.). (2013). *Ukrainske kryminalne pravo. Zahalna chastyna [Ukrainian criminal law. General part]*. Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].
2. Dudorov, O.O., & Khavroniuk, M.I. (2014). *Kryminalne pravo [Criminal law]*. M.I. Khavroniuk (Ed.). Kyiv: Vaite [in Ukrainian].
3. Dudorov, O.O., & Pysmenskoho, Ye.O. (Eds.). (2013). *Kryminalne pravo (Osoblyva chastyna) [Criminal law (Special part)]* (2nd ed.). Kyiv: Dakor [in Ukrainian].
4. Danshyn, Y.N. (2003). Obschestvennaia bezopasnost i sistema prestupleniy, posiahaiuschykh na nee [Public safety and the system of crimes that encroach on it]. V.V. Stashys (Eds.), *Problemy vidpovidalnosti za zlochyny proty hromadskoi bezpeky za novym Kryminalnym kodeksom Ukrainy, Problems of responsibility for crimes against public safety under the new Criminal Code of Ukraine: Proceeding International of the Scientific and Practical Seminar*. (pp. 25-28). Kharkiv: Skhidno-rehion. tsentr humanitar.-osvit. Initiatyv [in Russian].
5. Babi, A.P., Dobrokhod, I.S., & Karmazin, Yu.A. (et al.). (2009). *Kryminalne pravo Ukrainy. Osoblyva chastyna [Criminal law of Ukraine. Special part]*. Ye.L. Streltsov (Eds.). Kharkiv: Odissei [in Ukrainian].
6. Aleksandrov, Yu.V., Dudorov, O.O., & Klymenko, V.A. (et al.). (2008). *Kryminalne pravo Ukrainy. Osoblyva chastyna [Criminal law of Ukraine. Special part]*. M.I. Melnyk, & V.A. Klymenko (Ed.) (2nd ed., rev.). Kyiv: Atika [in Ukrainian].
7. Savchenko, A.V. (2007). Porivnialnyi analiz kryminalnoho zakonodavstva Ukrainy ta federalnoho kryminalnoho zakonodavstva Spoluchenykh Shtativ Ameriky [Comparative analysis of the criminal legislation of Ukraine and federal criminal law of the United States of America]. *Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
8. Baulin, Yu.V., Borysov, V.I., & Tiutiuhin, V.I. (et al.). (2010). *Kryminalne pravo Ukrainy. Osoblyva chastyna [Criminal law of Ukraine. Special part]*. V.V. Stashys, & V.Ya. Tatsii (Eds.) (4th ed., rev.). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
9. Yemelianov, V.P. (2011). Pytannia vdoskonalennia kryminalno-pravovykh norm, spriamovanykh na protyidiu teroryzmu [Issues of improving criminal law norms aimed at countering terrorism]. V.Ya. Tatsii (Ed.). *10 rokiv chynnosti Kryminalnoho kodeksu Ukrainy: problemy zastosuvannia, udoskonalennia ta podalshoi harmonizatsii iz zakonodavstvom yevropejskykh krain, 10 years of the Criminal Code of Ukraine: problems of application, improvement and further harmonization with the legislation of European countries: Proceeding International of the Scientific and Practical Conference*, (pp. 292-296). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
10. Bantyshev, O.F. (2011). Shchodo podalshoho vdoskonalennia diuchoho KK Ukrainy [Regarding further improvement of the current Criminal Code of Ukraine]. V.Ya. Tatsii (Ed.). *10 rokiv chynnosti Kryminalnoho kodeksu Ukrainy: problemy zastosuvannia, udoskonalennia ta podalshoi harmonizatsii iz zakonodavstvom yevropejskykh krain, 10 years of the Criminal Code of Ukraine: problems of application, improvement and further harmonization with the legislation of European countries: Proceeding International of the Scientific and Practical Conference*, (pp. 133-136). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
11. Dudorov, O.O., & Kalmykov, D.O. (2014). Zlochyny proty hromadskoi bezpeky, bezpeky vyrobnytstva, bezpeky rukhu ta eksploatatsii transportu: osoblyvosti kvalifikatsii [Crimes against public safety, production safety, traffic safety and transport operation: features of qualification]. *Visnyk Asotsiatsii kryminalnoho prava Ukrainy, Journal of the Association of Criminal Law Ukraine* 1, 176-189 [in Ukrainian].

12. Tatsii, V.Ya. (Ed.), Borysov, V.I., & Batyrhareieva, V.S. (et al.). (2013). *Pravova doktryna Ukrainy [The legal doctrine of Ukraine]*. (Vols. 1-5). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

13. Neznaiko, S.V. (2016). Kryminalno-pravova kharakterystyka umysnoho znyschennia abo poshkodzhennia ob'ektiv zhytlovo-komunalnoho hospodarstva [Criminally-legal characteristic of deliberate destruction or damage of objects of housing and communal services]. *Candidate's thesis*. Sumy [in Ukrainian].

14. Vidhuk ofitsijnogo oponentu O.O. Dudorova na dysertatsiiu S.V. Neznaika Kryminalno-pravova kharakterystyka umysnoho znyschennia abo poshkodzhennia ob'ektiv zhytlovo-komunalnoho hospodarstva [The recall of the official opponent A.A. Dudorov to the thesis of S.V. Neznaik Criminal and legal characteristics of intentional destruction or damage to objects of housing and communal services] [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 12.01.2017
